

Enheten för naturvård

Oaxen SE0110127

Bevarandeplan för Natura 2000-område

(enligt 17 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.)

Inledning

Bevarandeplanen är det dokument som beskriver vilka mål som ska uppnås i bevarandet av ett Natura 2000-område och som anger vilka bevarandeåtgärder som planeras. I bevarandeplanen beskrivs vilka förutsättningar som krävs för att de utpekade arterna och livsmiljöerna ska upprätthålla s.k. gynnsam bevarandestatus. Det har betydelse för tillämpningen av regelverket om Natura 2000-områden.

BEVARANDEPLAN

Datum
2016-12-20Beteckning
511-16673-2016

Namn	Oaxen	Areal	21,1 ha
Natura 2000-kod	SE0110127		
Kommun	Södertälje		
Bevarandeplan fastställd av Länsstyrelsen	2011-09-14		
Bevarandeplan reviderad av Länsstyrelsen	2016-12-20		
Områdestyp och status	SAC-område enligt art- och habitatdirektivet		
Ägarförhållanden	Privat		

Ingående livsmiljöer enligt art- och habitatdirektivet

Tabell 1. Livsmiljöer.

Livsmiljökod	Livsmiljöns namn	Areal (ha)	Andel (%)
6280	*Alvar	3,3	16
8210	Kalkbranter	0,8	3,8
9050	Näringsrik granskog	4,0	19

* Prioriterad livsmiljö – bevarandet bedöms ha hög prioritet inom EU.

Ingående arter enligt art- och habitatdirektivet

Dessa arter finns upptagna i bilaga 2 till EU:s art- och habitatdirektiv och skyddas därmed av Natura 2000-reglerna. I denna bevarandeplan nämns även andra arter än de som är skyddade av Natura 2000-reglerna. Dessa arter har inte samma lagliga skydd såsom arterna i tabell 2.

Tabell 2. Arter.

Artens kod	Svenskt namn	Vetenskapligt namn
1014	Smalgrynsnäcka	<i>Vertigo angustior</i>
1988	Styv kalkmossa	<i>Tortella rigens</i>

BEVARANDEPLAN

Datum
2016-12-20

Beteckning
511-16673-2016

Bevarandesyfte för Oaxen

Bevarandesyftet och beskrivningen av livsmiljöer och arter nedan utgör den beskrivning som ska upprättas i enlighet med 17 § förordningen om områdesskydd m.m. (FOM). Tillsammans med bevarandemål och bevarandeåtgärder i denna plan utgör de underlag som visar hur myndigheterna behöver arbeta för att motsvara kraven i 16 § FOM.

Det övergripande syftet med Natura 2000-området är att bidra till att upprätthålla en gynnsam bevarandestatus för de i området utpekade arterna och livsmiljöerna. Områdets prioriterade bevarandevärden är kalkhällarna, alltså alvar och kalkbranter, samt styv kalkmossa. Kalkhällarna var motivet vid utpekandet och vid senare inventering har det visat sig att Oaxen tillhör länets rikare lokaler för styv kalkmossa.

Kring Södertörns kuster finns spridda förekomster av urbergskalk, varav flera av dem i Södertäljeviken har varit föremål för omfattande kalkbrytning. Inom ca 10 km från Oaxen finns ca 7 kalkberg och ytterligare några små förekomster. Större täthet än så har livsmiljöerna aldrig haft, men genom kalkbrotten har några av de större bergen förlorat betydande delar av sin areal. Det gäller bland annat Oaxen (utanför Natura 2000-området). Detta har antagligen minskat genutbytet mellan lokalpopulationer av vissa av livsmiljöns speciella arter. Drygt hälften av områdena, och en större andel av arealen, ingår i Natura 2000-nätverket.

Prioriterade åtgärder för området är upprättande av någon typ av formellt skydd och/eller avtal, samt den skötsel som framgår av tabell 3. Se även kursiverad text under rubriken ”Bevarandeåtgärder med tidsplan”.

Bevarandemål för Oaxen

Att bidra till gynnsam bevarandestatus för de i området utpekade arterna och livsmiljöerna uttrycks i detta område i följande mål.

***Alvar (6280)**

- Arealen alvar ska bibehållas.
- På hällarna ska finnas partier med tunt jordtäckte och örtdominerad vegetation, omväxlande med hällar täckta av lavar och mosskuddar. I sprickor med tjockare jordtäckte växer mer torkbeständig örtrik gräsmark och spridda småträäd och buskar.
- Kalkhällarna ska vara fria från högvuxen trädvegetation.
- Hällarna ska vara solexponerade.
- Det ska finnas en variation av vindskyddade gläntor och vindexponerade lägen, vilket gynnar olika organismer.
- Ansamlingen av barr- och lövförna på nakna hällar ska vara begränsad. Annars kan renlavar och gräs ta över fält- och bottenskikt.

BEVARANDEPLAN

Datum
2016-12-20

Beteckning
511-16673-2016

- Graden av markstörning ska vara låg till måttlig. Skorplavar, bladlavar och mosskuddar ska dominera hållarna. För mycket störning glesar ut mosskuddarna.
- De för livsmiljön typiska arterna gul fetknopp, vit fetknopp, harmynta och grusbräcka ska finnas i livskraftiga bestånd.

Kalkbranter (8210)

- Arealen kalkbranter ska bibehållas.
- Det ska finnas kontinuerlig vind- och solexponering. Sedan länge skuggade och vindskyddade branter bibehålls och sedan länge sol- och vindexponerade branter bibehålls exponerade.
- Graden av markstörning ska vara låg.
- Källor till sippervattenytor ska vara orörda.
- För livsmiljön typiska arter ska ha goda förutsättningar att finnas i livskraftiga bestånd.

Näringsrik granskog (9050)

- Arealen av näringsrik granskog ska bibehållas.
- Skogen ska ha en varierad åldersstruktur med inslag av gamla träd samt död ved i olika former och nedbrytningsstadier.
- Det ska finnas ett måttligt eller påtagligt inslag av lövträd (speciellt gamla och/eller grova träd).
- Området ska påverkas av störningar, exempelvis i form av stormfällningar, och insektsangrepp.
- Grundvattenytan ska variera och vara hög under större delen av året.
- Området ska vara opåverkat av dikning eller dämning.
- De för livsmiljön typiska arterna vårärt, sårläka och trolldruva ska finnas i livskraftiga bestånd.

Smalgrynsnäcka (1014)

- Populationen av smalgrynsnäcka ska vara livskraftig.
- Artens livsmiljö ska bibehållas och vara i ett gynnsamt tillstånd.

Styv kalkmossa (1988)

- Populationen av styv kalkmossa ska vara livskraftig. Arten ska vara väl spridd på bergets västra delar.
- Artens livsmiljö ska bibehållas och vara i ett gynnsamt tillstånd.

Beskrivning av området

Natura 2000-området Oaxen består av den höga branta kalkklippa som utgör ön Oaxens norra udde. På resten av ön finns bebyggelse, kalkbrott och industrilämningar. Även inom Natura 2000-området finns en del äldre kalkbrott.

BEVARANDEPLANDatum
2016-12-20Beteckning
511-16673-2016

Området domineras av skogsmark. Skogshistorien i området är svårbedömd. Områdets industrihistoria med stort vedbehov antyder att skogen kan ha påverkats mycket under lång tid och att den kan ha sett radikalt annorlunda ut även i otillgängliga delar som idag ser oskötta ut. Rik förekomst av ovanliga mykorrhizasvampar tyder dock på att det ändå funnits kontinuerlig tillgång på åtminstone tall, gran, ek och hassel.

På topplatån finns igenväxande kalktallskogar som verkar ha lång skoglig kontinuitet. Denna skogstyp skyddas inte av Natura 2000-systemet, men har höga naturvärden.

I övrigt dominerar grandominerad blandskog i sluttningar samt frötallställningar med ungskog av lövsly. I nordligaste delen finns också mer lövrik blandskog, som tycks vara resultatet av sentida igenväxning. Igenväxning tycks ha varit måttlig de senaste 60 åren och har främst berört norra delen. På äldre ekonomisk karta fanns nog mer barrskog än idag. Sedan dess har avverkningar skett som lett till yngre lövskogar på före detta barrskogsmark.

I området är 13 rödlistade svampar funna och av dem är 7 stycken beroende av gammal kalkrik granskog, flertalet sannolikt av kontinuerlig tillgång till träd (mykorrhiza-svampar) och 1 även av grova lågor. Av övriga funna rödlistade svampar är 5 knutna till ek och/eller hassel som nedbrytare eller mykorrhizabildare. Den mest hotade arten, tallharticka, är nedbrytare under tall.

Öppna till halvöppna prekambriskalkhällar och kalkbranter finns fläckvis uppe på topplatån, främst längst i söder och längst i norr, samt längs stränderna. Berget är mellan 20 och 30 meter högt, men branterna är högst ca 20 meter. Smalgrynsnäcka och en även i övrigt rik molluskfauna har hittats så väl på flata hällar som i förnaansamlingar i klippskrevor i branterna. Bland intressanta arter utöver smalgrynsnäcka kan nämnas *Truncatellina cylindrica*, *Vitrea contracta* och den i Stockholmsområdet mycket sällsynta *Ena obscura*. På den sydligast belägna kalkhällmarken står ett vindkraftverk som uppfördes innan Natura 2000-området utpekades. Det har inte rapporterats några rödlistade arter från området som är knutna till Natura-livsmiljöerna på öppen kalkhäll.

Beskrivning av livsmiljöer och arter

*Alvar (6280)

Kalkhällmarkerna förekommer spridda i smärre fläckar omgivna av skog, eller i kanten mot branterna ner mot vattnet. Området har förhållandevis få besökare och viltstammar på ön verkar inte alls så täta som på den närliggande stora ön Mörkö. Det leder till att slitaget på kalkhällarna är lågt och mosskuddvegetation har stor utbredning, utom kring utsiktspunkten på nordudden. Genom att flera av kalkhällarna på topplatån ligger i skogsgläntor bör det finnas goda förutsättningar

BEVARANDEPLAN

Datum
2016-12-20

Beteckning
511-16673-2016

för värmegynnade insekter, särskilt blombesökare. Skogen tycks inte i någon nämnvärd grad trivialisera floran genom riklig och försurande förna. Här och var växer dock träd in i tidigare öppen mark i hållarnas utkanter. På den sydligaste hållmarken finns ett vindkraftverk som dels själv, dels genom sin tillfartsväg minskat den aktuella ytan av kal håll. Eventuellt kan jorden i väggroppen på sikt bli grund för igenväxning med sly med spridning av förna och skuggeffekter ut på intilliggande kala hållar.

Kalkbranter (8210)

Branterna är vända åt öster och väster. De högsta branterna, som finns på nordudden, är vända mot åt norr. I området finns därför inga idealiska marker för de mest tork- och värmekrävande kalkhällarterna. Smalgrynsnäcka och även i övrigt en rik molluskfauna har hittats så väl på flata hållar som i ansamlingar av förna i klippskrevor i branterna. Bland intressanta arter utöver smalgrynsnäcka kan nämnas *Truncatellina cylindrica*, *Vitrea contracta* och den i Stockholmsområdet mycket sällsynta *Ena obscura*.

Näringsrik granskog (9050)

I slutningen mot öster finns grandominerad blandskog. Även i delar av branten mot väster finns barrdominerad blandskog. Närmast stranden finns här en bård av al och ask. I vissa delar är inslaget av lundartad flora påtagligt, medan torrare partier har kalkpåverkad flora utan lundväxter, och troligen inte någon brunjordsprofil.

Skogshistorien i området är svårbedömd. Det kan antas att veduttag tidigare inneburit betydligt glesare skogar, men den rika svampfloran tyder ändå på att granen haft kontinuitet i området. I västbranten är det relativt gott om död ved, men kanske är kontinuiteten på död ved bakåt i tiden dålig. Äldre lövträd ger intryck av att ha växt upp i en ljusare miljö med glesare skogsbestånd.

Smalgrynsnäcka (1014)

Molluskfaunan på ön är undersökt vid ett enda tillfälle 1997, varvid prover togs från två lokaler med kalkhällar och branter. Smalgrynsnäcka hittades i båda proverna. Inga kvantifieringar finns redovisade. Det var på kalkhällar längs västra stranden ca 350 m S om nordudden samt i branten på östra sidan av nordudden, i partier med lövträdsdungar.

Styv kalkmossa (1988)

Även styv kalkmossa är eftersökt vid ett enda tillfälle och befanns då förekomma rikligt på öns kalkhällar.

BEVARANDEPLAN

Datum
2016-12-20

Beteckning
511-16673-2016

Hotbild – vad kan påverka Natura 2000-området negativt

En komplett lista är inte möjlig att upprätta. Här listas ett urval hot som i det här området bedömts mest relevanta.

***Alvar (6280)**

- Markslitage från friluftsliv, betesdjur eller vilt.
- Ökad beskuggning från igenväxning.
- Ökad förnabildning från igenväxning.
- Igenväxning i partier med djupare jord missgynnar örter och ger sämre tillgång till föda för en artrik fauna av växtätande insekter.

Kalkbranter (8210)

- Igenväxning av vedväxter i sprickor.
- Uppväxande skog nedanför branterna ger skugga och vindskydd som skadar befintliga värden.
- Ändrad hydrologi ändrar kontinuitetsförhållanden av torra resp. sippervattenpåverkade ytor.

Näringsrik granskog (9050)

- Produktionsskogsbruk i eller i anslutning till ett objekt. Exempel på skogsbruksåtgärder är avverkningar, markberedning, dikning.
- Samhällsbyggande med nya kommunikationsleder, anläggningar etc, kan förstöra eller skada habitatet

Smalgrynsnäcka (1014)

- Intensivt bete.
- Mycket omfattande röjning av buskar.

Styv kalkmossa (1988)

- Markslitage från friluftsliv, betesdjur eller vilt.
- Igenväxning med träd och buskar ger större förnabildning med jordtäckning på hållarna som missgynnar styv kalkmossa.
- Igenväxning runt omkring hållarna ger vindskydd och skugga som ger fuktigare och kallare lokalklimat som missgynnar arten.

Bevarandeåtgärder med tidsplan**Gällande regler**

Enligt 7 kap 28 a § miljöbalken (MB) krävs tillstånd för att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön eller störa utpekade arter i ett Natura 2000-område som har förtecknats enligt 7 kap 27 § MB. Tillstånd krävs inte för verksamheter och åtgärder som direkt hänger

BEVARANDEPLAN

Datum
2016-12-20Beteckning
511-16673-2016

samma med eller är nödvändig för skötseln och förvaltningen av området. Alla Sveriges Natura 2000-områden utgör dessutom riksintressen (enligt 4 kap MB), vilka ska beaktas vid prövning av ärenden och planläggning.

Strandskydd gäller enligt 7 kap 13-18 §§ MB. Strandskydd gäller upp till 100 meter på båda sidor av strandlinjen. Inom Natura 2000-området betyder det att strandskydd gäller inom huvuddelen av ytan. Inom strandskyddat område är viss typ av exploatering förbjuden, t ex uppförande av ny byggnad. Undantag från förbudet gäller t ex byggnader som behövs för de areella näringarna.

Natura 2000-området är liksom resten av ön i sin helhet detaljplanlagt. I planen är Natura 2000-området naturmark, i de södra delarna delvis också vattenskyddsområde. Längs stranden i sydvästra delen av Natura 2000-området medger planen att man anlägger mindre båtbygggor. Den delen av Natura 2000-området är övergivna kalkbrott som saknar de av Natura 2000 skyddade naturvärdena. Vindkraftverket i söder finns med i detaljplanen. Detaljplanen bedöms inte strida mot naturskyddsintresset i Natura 2000-området.

Behov av ytterligare reglering

För att säkerställa gynnsam bevarandestatus behöver formellt skydd i någon form utredas vidare.

Tabell 3. Förslag till skötselåtgärder för Oaxen. Åtgärder i kursiv är prioriterade.

Livsmiljö/art	Åtgärd	Tidsplan
*Alvar (6280)	<i>I vissa delar behövs utglesning av vedväxter. Buskar och småträd ger för mycket förna och den örtrika floran riskerar att konkurreras ut av gräs och renlavar. Det gäller bland annat de små hällarna vid stranden i öster där kanteffekter mot skogen tar upp största delen av ytorna.</i>	
Näringsrik granskog (9050)	Bete kan vara positivt.	

BEVARANDEPLANDatum
2016-12-20Beteckning
511-16673-2016**Bevarandetillstånd i dag**

Tabell 4. Bevarandetillstånd hos ingående livsmiljöer och arter.

Livsmiljö/art	Bevarandetillstånd
*Alvar (6280)	Gynnsamt. I mindre delar dock viss igenväxning.
Kalkbranter (8210)	Gynnsamt.
Näringsrik granskog (9050)	Gynnsamt.
Smalgrynsnäcka (1014)	Gynnsamt.
Styv kalkmossa (1988)	Gynnsamt.

Inventeringar i området och andra referenser

Artdatabanken, utdrag ur fynddatabasen 2006

Länsstyrelsen i Stockholms län. Naturkatalog för Stockholms län. Remissupplaga. 1996.

Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotopsinventering. 1997.

BEVARANDEPLANDatum
2016-12-20Beteckning
511-16673-2016**Karta**

Livsmiljöernas sifferkoder i kartan och dokumentet är korrekta liksom namnen i dokumentet. Livsmiljöernas namn i kartan kan dock vara felaktiga.

